

CÁC NGHIÊN CỨU KHẢ THI CỦA DỰ ÁN QUY HOẠCH TỔNG THỂ ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

TRẦN VĂN THANH
PGĐ-Dự án VIE/87/031

Hội đồng Bộ trưởng có văn bản số 454 KTDN ngày 11.2.1989 giao cho Ủy ban kế hoạch nhà nước chủ trì, tổ chức thực hiện Dự án Quy hoạch tổng thể đồng bằng sông Cửu Long (VIE/87/031).

Dự án VIE/87/031 do Chương trình phát triển Liên Hiệp Quốc (UNDP) tài trợ, Ngân hàng thế giới (WB) điều hành có sự phối hợp của Ban thư ký Mekong quốc tế (MS). Công ty NEDECO Hà Lan là cố vấn kỹ thuật của dự án.

Dự án được thực hiện trong 3 năm (11/1990-10/1993), giai đoạn I của dự án đã kết thúc, được đánh dấu bằng cuộc hội thảo quốc tế giữa tháng 11/1991 để thảo luận báo cáo: "Dự thảo khái quát qui hoạch tổng thể đồng bằng sông Cửu Long".

Bản báo cáo dự thảo cũng đã đưa ra các dự án ưu tiên cao để thảo luận. Trên cơ sở thảo luận, đóng góp ý kiến của hội nghị và trao đổi với các Bộ, địa phương có liên quan, Chính phủ đã quyết định chọn 5 dự án ưu tiên cao để lập nghiên cứu khả thi nhằm kêu gọi vốn đầu tư quốc tế như văn kiện dự án đã ghi: "Trong dự án qui hoạch tổng thể sẽ chọn ra khoảng 5 dự án ưu tiên cao làm báo cáo khả thi phù hợp với tiêu chuẩn đầu tư quốc tế với ước tính kinh phí đầu tư khoảng 200 triệu đô-la Mỹ".

Như vậy nếu làm tốt 5 dự án đó, chúng ta sẽ có được khoản vốn dưới dạng viện trợ ODA (Viện trợ ODA bao

gồm viện trợ không hoàn lại và cho vay không lãi hay lãi nhẹ - khoảng 0,75% đến 2%/năm - trả dài hạn, khoảng 20-50 năm, trong đó có 10-15 năm đầu được hoãn trả gốc).

Năm dự án ưu tiên cao của dự án quy hoạch tổng thể đồng bằng sông Cửu Long là:

1. Dự án thủy lợi kết hợp phát triển tổng hợp vùng Nam sông

Măng Thít : Đây là dự án lớn, vùng dự án nằm giữa sông Cổ Chiên và sông Bassas trong phần thấp của đồng bằng, với diện tích tự nhiên khoảng 300.000 ha, diện tích đất nông nghiệp khoảng 200.000 ha bao gồm toàn bộ tỉnh Trà Vinh và 2 huyện Vũng Liêm và Trà Ôn của tỉnh Vĩnh Long. Dự án này do Viện khảo sát thiết kế thủy lợi Nam bộ phụ trách với sự phối hợp của các ngành nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản, y tế, xây dựng, giao thông vận tải, năng lượng... Trên cơ sở phát huy tối ưu tài nguyên đất và nước để phát triển các ngành sản xuất, gia tăng sản phẩm cùng với cải thiện các điều kiện sống, tuy nhiên phải đảm bảo môi trường sinh thái trong điều kiện phát triển nhất định.

Các ngành tham gia dự án đã đánh giá hiện trạng và xây dựng các phương án phát triển, đặc biệt là ngành nông nghiệp đã xây dựng các phương án về sản xuất lúa, về đa dạng hóa cây trồng, ngành thủy lợi đã xây dựng các phương án phát triển hệ

thống nội đồng, phương án bao trong, bao ngoài...

Hiện nay dự án đang ở giai đoạn lập báo cáo tiền khả thi, theo kế hoạch của chủ nhiệm dự án Nam Măng Thít thì cuối tháng 2/1993 sẽ kết thúc báo cáo tiền khả thi và 30.6.1993 sẽ hoàn thành báo cáo khả thi.

Theo tính toán bước đầu, dự án này sẽ cần khoảng trên 100 triệu đô-la Mỹ.

2. Dự án phát triển kênh cấp II: Ở đồng bằng sông Cửu Long có khoảng 300.000 ha, phần lớn ở các vùng Đồng Tháp Mười, Tây sông Hậu và Tứ giác Long Xuyên đã có kênh trục chính, nhưng do không có kênh cấp II cho nên vấn đề canh tác một năm 2-3 vụ không thực hiện được.

Xuất phát từ hoàn cảnh thực tế như vốn ít, thời gian lập dự án ngắn, cán bộ có hạn cũng như các điều kiện khác, Bộ thủy lợi và Ủy ban kế hoạch nhà nước đã quyết định lựa chọn 3 dự án tiêu biểu cho 3 vùng để lập nghiên cứu khả thi, đó là dự án Ô Môn-Xà No (vùng Tây sông Hậu); dự án Bắc Đông (vùng Đồng Tháp Mười) và dự án Ba Thê-Tri Tôn (vùng Tứ giác Long Xuyên).

Tuy là dự án thủy lợi, nhưng khi lập nghiên cứu khả thi phải lập thành dự án phát triển tổng hợp. Vì vậy ngoài ngành thủy lợi còn có các ngành nông nghiệp, lâm nghiệp, giao thông vận tải, xây dựng... tham gia dự án.

Phân viện quy hoạch thủy lợi Nam bộ là cơ quan chủ trì dự án này.

Các công trình thủy lợi cần được xây dựng chủ yếu là hệ thống kênh cấp II và phát triển nội đồng nhằm cải thiện việc cung cấp nước tưới, tiêu úng, chống lũ, ngăn mặn, tiêu chua... với tài nguyên đất đai hiện có, cần xây dựng phương án xử dụng đất hợp lý, hiệu quả cao, lấy việc tăng 2-3 vụ lúa là chính, kết hợp đa dạng hóa cây trồng.

Ngoài ra, các kế hoạch phát triển hạ tầng cơ sở như giao thông, xây dựng, năng lượng, y tế, định cư... cũng là những vấn đề phải xem xét trong quá trình lập dự án khả thi.

Hiện nay dự án đang ở giai đoạn viết báo cáo tiền khả thi. Theo dự kiến của Chủ nhiệm dự án phát triển kênh cấp II đến 30.4.1993 sẽ hoàn tất báo cáo khả thi dự án Ô Môn-Xà No và 30.6.1993 sẽ hoàn tất báo cáo khả thi của dự án Bắc Đông và dự án Ba Thê-Tri Tôn.

3. Dự án nuôi tôm bán thâm canh 2000 ha ven biển: Đồng bằng sông Cửu Long được xác định khoảng 75.000 ha nuôi tôm bán thâm canh dọc theo bờ biển. Tôm ở đồng bằng sông Cửu Long có tiềm năng vô cùng lớn lao. Muốn phát triển mạnh mẽ con tôm phải giải quyết đồng bộ nhiều vấn đề như thiết lập cơ sở hạ tầng, các dịch vụ hỗ trợ như giống, thức ăn, chế biến, tín dụng... Tuy nhiên khi đẩy mạnh phát triển tôm, một vấn đề quan trọng phải đặt ra là xử lý môi trường, trong đó đặc biệt là mối quan hệ giữa tôm- rừng, vấn đề giải quyết nước thải...

Hiện nay ở đồng bằng sông Cửu Long phổ biến là nuôi tôm quảng canh năng suất thấp 150-200 kg/ha/năm. Diện tích nuôi tôm quảng canh cải tiến rất ít nhưng cũng đã có năng suất 400-500 kg/ha/năm. Trước mắt xây dựng dự án nuôi tôm bán thâm canh 2000 ha ven biển mang tính chất mô hình, từ kết quả đó sẽ nhân lên và mở rộng diện tích ra toàn vùng.

Bộ thủy sản đã xem xét các điều kiện lập dự án và quyết định giao Viện nghiên cứu nuôi trồng thủy sản II cùng phối hợp với các tỉnh Bến Tre lập nghiên cứu khả thi cho 1000 ha ở hai huyện Bình Đại và Ba Tri, và Viện kinh tế quy hoạch thủy sản cùng phối hợp với tỉnh Minh Hải lập nghiên cứu khả thi cho 1000 ha ở vùng G ành Hào.

Hiện nay dự án đang ở giai đoạn viết báo cáo tiền khả thi. Theo kế hoạch của chủ nhiệm dự án thì có khả năng đảm bảo tiến độ như đề cương đã thống nhất với quốc tế, nghĩa là sẽ

hoàn tất báo cáo khả thi vào 30.4.1993.

4. Dự án cải thiện hệ thống giống cây trồng đồng bằng sông Cửu Long: Trong sản xuất nông nghiệp yếu tố giống là rất quan trọng. Từ lâu nông dân đã có câu: "Tốt giống tốt má, tốt mạ tốt lúa". Nhiều nhà khoa học nông nghiệp đã tổng kết "giống là tiền đề" trong sản xuất nông nghiệp. Nhiều thí nghiệm thực nghiệm và qua thực tiễn sản xuất đã xác định, trong điều kiện sản xuất như nhau, chỉ riêng yếu tố giống tốt cũng có thể cho năng suất tăng 10-15%.

Sản lượng lúa đồng bằng sông Cửu Long có bước tăng đáng kể trong 16 năm qua từ 4,6 triệu tấn năm 1976 lên 9,6 triệu tấn năm 1990, năm 1991 đạt 10,5 triệu tấn và năm 1992 dự kiến đạt trên 11 triệu tấn trong đó có phần đóng góp của yếu tố giống.

Để đảm bảo mục tiêu 15 triệu tấn lúa năm 2000, phải tác động tổng hợp rất nhiều yếu tố. Trong khuôn khổ dự án VIE/87/031 xác định lựa chọn dự án cải thiện hệ thống giống cây trồng, nhưng trước mắt lập nghiên cứu khả thi cho hệ thống giống lúa.

Bộ nông nghiệp và công nghiệp thực phẩm đã giao cho Công ty giống cây trồng Trung ương II làm chủ dự án và có sự tham gia phối hợp với các đơn vị khác của Bộ như Viện qui hoạch và thiết kế nông nghiệp, Trung tâm khảo nghiệm giống, Viện lúa đồng bằng sông Cửu Long...

Đến nay dự án đã tiến hành được một số việc như điều tra chất lượng và thị trường hạt giống lúa, đã hoàn tất trình Bộ nông nghiệp và công nghiệp thực phẩm bản Đạo luật cơ bản về hạt

giống và bản Chính sách hạt giống quốc gia. Bộ nông nghiệp và công nghiệp thực phẩm sẽ xem xét và đề trình lên Thủ tướng chính phủ, sau đó dự án sẽ tiếp tục lập báo cáo khả thi.

5. Dự án phục hồi và cải thiện hệ thống giao thông thủy đồng bằng sông Cửu Long: Vận tải thủy đồng bằng sông Cửu Long đóng vai trò hết sức quan trọng, đặc biệt vận tải hàng hóa. Hàng năm đường thủy đồng bằng sông Cửu Long đảm nhận khoảng 5-6 triệu tấn trọng lượng và 600-800 triệu tấn, km vận chuyển, chiếm 65-70% về tấn và 70-80% về tấn km, phần còn lại do đường bộ.

Bộ giao thông vận tải và bưu điện quyết định lập nghiên cứu khả thi hai tuyến đường thủy: TP. Hồ Chí Minh - Kiên Lương và TP. Hồ Chí Minh - Cà Mau

Mục tiêu:

- Tính khả thi về kỹ thuật và kinh tế của việc phục hồi và cải thiện 2 tuyến trên.

- Lập các kế hoạch phục hồi và cải thiện.

- Xác định rõ các yêu cầu về tổ chức quản lý để có thể vận hành và bảo dưỡng cũng như duy trì ổn định các tuyến đường thủy trên.

Bộ giao thông vận tải và bưu điện đã quyết định giao cho Viện khoa học kinh tế giao thông vận tải phụ trách dự án, tham gia phối hợp có các đơn vị: Viện thiết kế giao thông vận tải, Liên hiệp giao thông thủy, Xi nghiệp vận tải đường sông II; Liên hiệp các xi nghiệp giao thông 7...

Hiện nay dự án đang ở giai đoạn lập báo cáo tiền khả thi. Nhiều phương án được đưa ra để so chọn. Theo kế hoạch của chủ nhiệm dự án cải thiện hệ thống 2 tuyến đường thủy TP. Hồ Chí Minh - Kiên Lương và TP. Hồ Chí Minh - Cà Mau thì đến 30.4.1993 sẽ hoàn tất báo cáo khả thi theo như đã thỏa thuận với phía quốc tế.

Việc lập 5 dự án ưu tiên cao phù hợp với tiêu chuẩn đầu tư quốc tế là việc làm hết sức khó khăn phức tạp. Trong hoàn cảnh cụ thể ở Việt Nam, đây là lần đầu tiên chúng ta tiến hành làm dự án quy hoạch tổng thể trong phạm vi rộng lớn gần 4 triệu ha. Trong khi qui hoạch tổng thể chưa kết thúc đã chọn 5 dự án ưu tiên cao để lập nghiên cứu khả thi nhằm kêu gọi vốn đầu tư quốc tế. Kết quả nghiên cứu của 5 dự án này sẽ chắc chắn cho chúng ta nhiều kinh nghiệm để lập tiếp các dự án khả thi khác trong qui hoạch tổng thể nhằm kêu gọi vốn đầu tư quốc tế cho đồng bằng sông Cửu Long ♣

